



**SVENSKA SÄLLSKAPET**  
FÖR NYKTERHET OCH FOLKUPPFÖSTRAN

# Att använda forskning i ideologins tjänst

Inspiration, strategier och diskussionsfrågor

## Vill din organisation och du utveckla ert strategiska arbete med att använda forskning i ideologins tjänst?

Det har sagts att vår tid är en av de mest forskningsberoende i historien. En följd av detta är att allt fler organisationer, ideella såväl som andra, hänvisar till och använder forskning. Att använda forskning kan dock vara kontroversiellt, inte minst i ideella sammanhang. Till exempel kan forskning potentiellt utmana en ideell organisations grundvalar.

I denna text vänder vi på perspektivet och söker svar på frågan: Hur kan forskning användas i ideologins tjänst? I texten presenterar vi ett antal strategier för hur ideella organisationer kan vetenskapliggöra existerande ideologier och praktiker. Texten bygger på boken *Forskning i ideologins tjänst* (Segnestam Larsson, 2016) och en workshopserie, som genomfördes under 2019 och 2020.

Vi tror att du som har glädje av denna text är en person som har erfarenhet av att arbeta med forskning som ett av flera verktyg för att stärka, utveckla och uppfylla din organisations ideologi. Du är också en person som vill gå vidare och utmana dig själv och de sätt som din organisation arbetar med forskning.

Med förhoppningar om att er ideologi ska gå från ett sär- till ett allmänintresse,

*Stockholm oktober 2020*  
*Peter Moilanen, Ulrika Erksell och Ola Segnestam Larsson*

## Innehållsförteckning

<b>En rapport baserat på en workshopserie</b>	4
Om processen	4
Om ideologi som begrepp	4
De som medverkande	5
<b>Strategier för att använda forskning i ideologins tjänst</b>	6
Ficklampan – att ha en forskningsstrategi och -infrastruktur	7
Fatta forskning – att sprida och tillgängliggöra befintlig forskning	8
Se mig, hör mig, rör mig – att vara empiri för forskning	9
Gräv här – att kunna beställa berikande uppdragsforskning	10
<b>Att samtala om i organisationen</b>	11
<b>Bilagor</b>	12
Workshopsprocessen	12
De mest prioriterade strategierna	13
De medverkandes syn på kunskap	14
Om boken Forskning i ideologins tjänst	19
<b>Om Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran</b>	20

## En rapport baserat på en workshopserie

Under hösten 2019 och våren 2020 genomfördes en interaktiv workshopserie på temat forskning i ideologins tjänst. Personer med erfarenhet av att arbeta med forskning som ett av flera verktyg för att stärka, uppfylla ideella organisationers ideologi delade med sig av sina kunskaper, erfarenheter och engagemang i ett interaktivt och gemensamt arbete.

Målet med workshopserien var att främja och stärka hur ideella organisationer i allmänhet och den egna organisationen i synnerhet använder forskning för att uppfylla organisationernas ideologier. För att uppnå det målet genomförde vi ett antal moment. Vi:

1  
Utvecklade kunskapen om hur ideella organisationer använder forskning

2  
Kartlade existerande strategier och förhållningssätt till forskning

3  
Analyserade och värderade existerande strategier och identifierade utvecklingsområden

4  
Fördjupade och utvecklade de högst värderade strategierna

Det är de högst värderade strategierna som presenteras i denna text.

### Om processen

De medverkande genomförde visst för- och mellanarbete på den egna kammaren. Workshopserien om tre tillfällen utgick ifrån den kompetens och erfarenhet som fanns hos de som medverkade. Föreläsningar varvades med erfarenhetsutbyte och interaktiva metoder. Se en av bilagorna för mer information.

### Om ideologi som begrepp

För vissa kan ordet ideologi skava. I boken *Forskning i ideologins tjänst* förs en diskussion om ordet, dess betydelse samt alternativa begrepp. Även under de gemensamma träffarna problematiserades begreppet. Till exempel diskuterade vi vad som menas med att vetenskapliggöra en ideologi. Vi lyfte också fram forskningens roll i att ifrågasätta en organisations idéer, framförallt när det gäller hur verksamheter och aktiviteter hänger ihop snarare än värderingar och mål.

## De som medverkande

Vi kallade de som medverkande för ideologistrateger. Antagligen hade de andra, och vardagligare titlar – som ordförande, generalsekreterare, intressepolitisk chef, utvecklingschef, strateg eller liknande. Gemensamt var att en av deras viktigaste uppgifter var att hålla den ideologiska grytan kokande samt att ständigt arbeta för att sprida och främja den egna organisationens ideologi. De som medverkade vid ett eller flera tillfällen var:

- Alf Linderman, Sigtunastiftelsen
- Anna Raninen, Systembolaget
- Camilla Lindqvist, Rädda Barnen
- Carina Sommarström, NBV
- David Samuelsson, Studieförbunden i samverkan
- Erik Leijonmarck, European Cities Against Drugs
- Fredrik Hedlund, Sensus
- Hanna Broberg, Akademikerförbundet SSR
- Jan Olof Nordström, Ideellt forum i Svenska kyrkan
- Karin Karlsson, RF/SISU
- Linda Vismer, IOGT-NTO
- Ludvig Sandberg, Forum - idéburna organisationer med social inriktning
- My Malmeström, Sobelius, RFSU
- Ola Segnestam Larsson, Ersta Sköndal Bräcke högskola
- Pernilla Johansson, Kvinna till Kvinna
- Pernilla Jonsson, Svenska kyrkan
- Peter Moilanen, Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran
- Ronny Tedestedt, TCO
- Thomas Schneider, Bräcke diakoni
- Truls Neubeck, Ideell Arena
- Ulrika Erksell, Sensus
- Åsa Hagelstedt, Djurskyddet Sverige

Workshopen leddes av Ulrika Erksell, verksamhetsutvecklare, Peter Moilanen, nykterhetsideolog, och Ola Segnestam Larsson, forskare.

## Strategier för att använda forskning i ideologins tjänst

För er som i vardagen stöter på forskning som ett verktyg i ideologins tjänst finns ett antal strategier som ni kan använda er av. Vi beskriver fyra av dem här i mer detalj (se diagram nedan och kommande sidor). Vi inkluderar även en lista på ytterligare strategier att beakta i en av bilagorna. Vår uppfattning är likväl att de fyra beskrivna strategierna nedan är de mest ändamålsenliga.



Ficklampan som strategi är basen för övriga strategier och är antagligen den strategi som en organisation bör börja med. Steg två kan sedan vara att välja mellan de andra tre strategierna ovan eller de övriga strategierna (som listas i en av bilagorna).

## Ficklampan – att ha en forskningsstrategi och -infrastruktur

Varför är forskning viktigt för din organisation? Hur ser ni på forskning i relation till övriga aktiviteter? Vilka forskningsområden är speciellt intressanta för er?

Ficklampan innebär att en strategi och/eller policydokument tas fram och genomförs i organisationen. Strategin bör beskriva organisationens synsätt och förhållningsätt till forskning, på principiell nivå och konkret i verksamheten.

Till exempel kan strategin redogöra för organisationens syn på forskning och hur forskning används. Vidare kan strategin beskriva hur forskning stöds av organisationen, varför forskning är viktigt samt vilka områden som organisationen vill rikta in sitt forskningsstöd mot. Det senare kan handla om sakfrågor, engagemang, ledarskap eller finansiering.

Strategin kan användas i kommunikationen med omvärlden, som underlag för beslut eller för att styra implementering av forskningsinsatser. I Ficklampan som strategi ingår också en infrastruktur för att kunna genomföra strategin och använda forskning i ideologins tjänst.

### Varför Ficklampan som namn?

Ficklampan som namn söker fånga att en forskningsstrategi- och en infrastruktur kan lysa upp och tydliggöra områden samt rikta en organisations blick, fokus och intresse.

#### Mål med strategin:

- Rikta och fokusera organisationens forskningsaktiviteter i relation till ideologin.
- Förenkla och underlätta beslut om forskningsaktiviteter och finansiering.

#### Förutsättningar för att lyckas:

- Koppling mellan forskning och verksamhetslogik i strategi och infrastruktur.
- Strategi och infrastruktur revideras kontinuerligt.

#### Krav på organisationen:

- Organisationen prioriterar forskning och bedriver någon form av forskningsrelaterade aktiviteter.
- Forskningsstrategin är ett levande dokument som delas av centrala delar av organisationen.

## Fatta forskning – att sprida och tillgängliggöra befintlig forskning

Vilken typ av forskning och vilka forskningsresultat anser ni att fler behöver ta del av? Vad krävs av er och av forskarna för att forskningen ska kunna tillgängliggöras och användas?

Fatta forskning som strategi handlar om att få till ett samtal om forskning på ett sätt som gör den förståelig och relevant i praktiken och samtidigt främjar organisationens ideologi. Detta kan göras internt och externt i en organisation:

- Internt - Att förankra forskningsinsatser och -resultat inom organisationen, för medarbetare, medlemmar och huvudmän med mera.
- Externt - Att nå ut med forskningsinsatser och -resultat till relevanta målgrupper.

### Varför Fatta forskning som namn?

Fatta forskning som namn refererar till betydelsen av att aktörer inom och utanför den egna organisationen förstår forskningsresultat och forskningens betydelse för att främja organisationernas ideologier.

#### Mål med strategin:

- Forskning blir relevant, användbar och legitim.
- Kunskapsbaserade beslut fattas på flera nivåer i organisationen.

#### Förutsättningar för att lyckas:

- Forskningen är relevant, trovärdig och välkänd.
- Ömsesidig förståelse och ett intresse mellan akademi och praktik.
- Forskningen presenteras i format som går att sprida.

#### Krav på organisationen:

- God överblick över forskningen på området.
- Struktur och resurser i organisationen för denna typ av arbete samt en regelbundenhet i arbetet.



## Se mig, hör mig, rör mig – att vara empiri för forskning

Hur bidrar ni till forskningen och dess utveckling? Vad vet ni om den egna organisationen och dess bidrag till samhället? I vilken grad använder ni forskning för att utveckla den egna verksamheten?

Se mig, hör mig, rör mig som strategi kan innebära att ställa upp och låta forskare få tillgång till medarbetare, dokument och möten. Det kan också handla om att verksamheten eller delar av verksamheten synliggörs för forskning och forskare samt att vara behjälplig med bakgrundsmaterial och att förmedla kontakter till andra personer/organisationer.

### Varför Se mig, hör mig, rör mig som namn?

Se mig, hör mig, rör mig som namn söker på ett lekfullt vis att lyfta fram betydelsen av att låta den egna organisationen vara empiri för forskningsprojekt och forskare. Förutom att bli sedd och bekräftad kan organisationen utveckla den egna verksamheten och bidra till forskningen i allmänhet.

#### Mål med strategin:

- Bidra till forskningen och samtal om den kunskapsbaserade praktiken.
- Få kunskap om den egna organisationen och få kunskap som inte behöver översättas från närliggande organisationers verklighet.
- Utveckla verksamheten och nya metoder, använda resurser mer effektivt och att säkerställa att arbetssätt följer kunskapsutvecklingen.

#### Förutsättningar för att lyckas:

- Forskare forskar om det som organisationerna faktiskt gör och om organisationsprioriterade frågor.
- Forskarna förstår organisationerna och deras sammanhang.
- Forskare är kritiska vänner, inte vänner av kritik.

#### Krav på organisationen:

- Organisationen har kunskap om forskningens villkor och processer.
- Organisationen generöst och utan filter delar med sig av verksamhet och praktik.
- Strategin är förankrad i ledningen samt bland tjänstemän och medarbetare.

## Gräv här – att kunna beställa berikande uppdragsforskning

Finns det tillfällen då ni behöver kunskap om specifika frågor, processer eller resultat?  
Hur genererar ni den kunskapen?

Att kunna beställa forskning, så kallad uppdragsforskning, är en strategi för att använda forskning i ideologins tjänst. I uppdragsforskning är vi som finansiär och uppdragsgivare mer aktiva i att formulera frågeställningar, material och analys. Fördelarna är bland annat att våra frågor belyses och att vi kan stimulera till nya forskningsfrågor. Nackdelar kan inkludera att forskningsresultatets tillförlitlighet och legitimitet påverkas.

### Varför Gräv här som namn?

Gräv här som namn uppmärksammar hur den egna organisationen i högre grad identifierar och styr vilka frågor och områden som ska studeras.

#### Mål med strategin:

- Få kunskap som i första hand hjälper den egna organisationen, till exempel genom att formulera och skapa förståelse för utmaningar och problem eller genom att övertyga om att verksamheten är på rätt spår.
- Skapa och sprida kunskap som i förlängningen kan stärka civilsamhället och de ideella organisationerna.

#### Förutsättningar för att lyckas:

- Uppdragsforskningen är relevant för organisationen och forskningen.

#### Krav på organisationen:

- Kompetens för att beställa och hantera uppdragsforskning och dess möjligheter.
- Betydande resurser och tid.

## Att samtala om i organisationen

- I vilken grad har ni en forskningsstrategi och en forskningsinfrastruktur på plats?
- Hur bidrar ni till att sprida forskning internt och externt?
- Hur kan ni bli bättre på att vara empiri för forskning?
- När och hur genomförs uppdragforskning bäst istället för forskning?
- Vilka andra strategier för att använda forskning i ideologins tjänst använder ni?
- Vilka andra strategier för att använda forskning i ideologins tjänst skulle ni kunna använda?

# Bilagor

## Workshopsprocessen

Workshopen utgick ifrån den kompetens och erfarenhet som fanns hos de som medverkade. Vi varvade föreläsningar, erfarenhetsutbyte med interaktiva metoder. Workshopen anordnades vid tre tillfällen. Här presenteras de viktigaste stegen bakom de fyra strategierna som presenteras i denna text.

- Varje deltagare valde ut och beskrev ett antal aktiviteter som deras organisation genomför för att främja organisationens ideologi. Detta gjordes som en hemuppgift.
- I mindre grupper diskuterade och klustrade deltagarna aktiviteterna. Därefter värderades aktiviteterna utifrån i vilken mån aktiviteten var relevant och effektiv. Grupperna namngav också aktiviteterna.
- De mest prioriterade aktiviteterna identifierades, se nästa avsnitt.
- I samtal identifierade vi gemensamt de strategier som vi som kollektiv ville gå vidare med. De inkluderade:
  - Vara objekt för forskare/bli beforskade/vara empiri
  - Finansiering/egen finansiering/Samla ihop och frigöra andras resurser för forskning
  - Spridning/upplysning/sprida och tillgängliggöra befintlig forskning
  - Forskningsstrategi plus infrastruktur
  - Mötesplatser/etablera relationer mellan akademi och praktik
  - Uppdragsforskning/beställning av forskning
- Varje deltagare beskrev och fördjupade gemensamt de strategier som vi som kollektiv ville gå vidare med utifrån den egna organisationens perspektiv, kunskap och erfarenheter.
- I mindre grupper diskuterade, fördjupade och utvecklade deltagarna strategierna. Grupperna namngav också aktiviteterna. Resultatet av detta arbete återfinns tidigare i denna text.

## De mest prioriterade strategierna

Baserat på hemarbetet, diskuterade och klustrade deltagarna de olika aktiviteter som organisationerna genomförde för att använda forskning i ideologins tjänst. Därefter värderades aktiviteterna utifrån i vilken mån den enskilda aktiviteten var relevant och effektiv. Resultatet och värderingen presenteras i tabellen nedan.

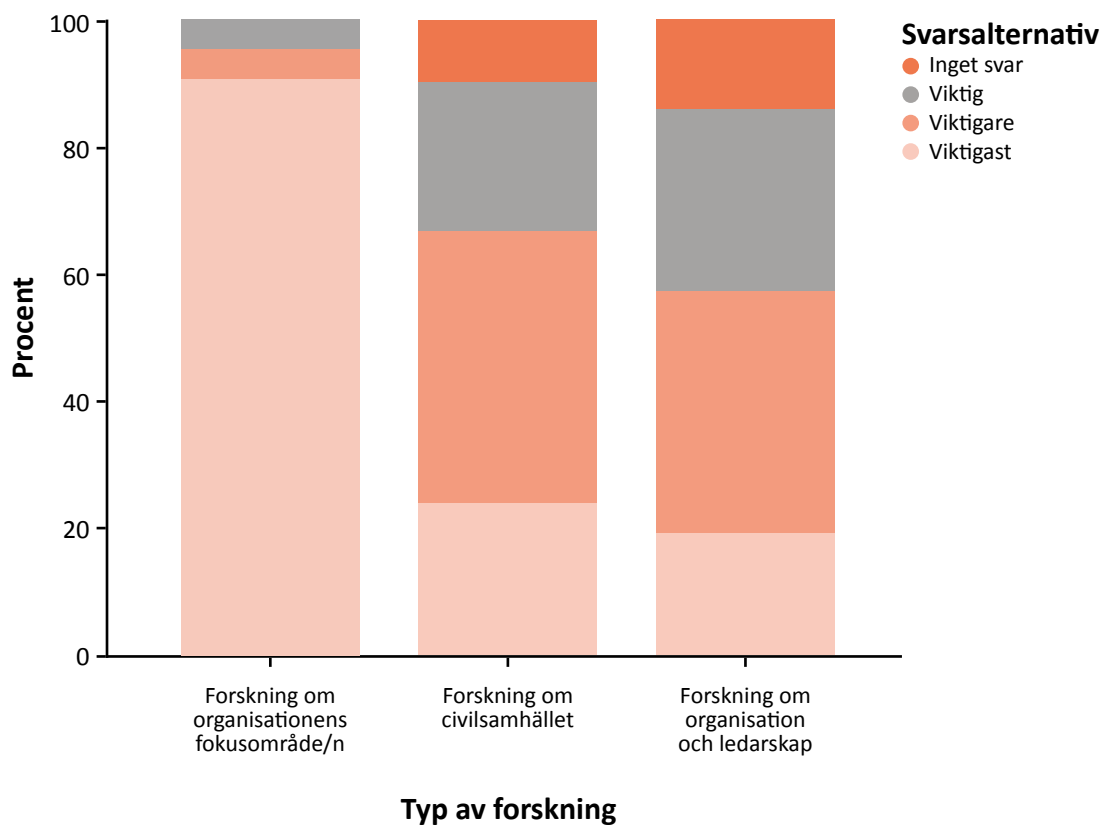
Strategi	Bäst för civilsamhället	Bäst för den egna organisationen	Totalt
Finansiering/egen finansiering	12	8	20
Spridning/upplysning/sprida och tillgängliggöra befintlig forskning	9	11	20
Forskningsstrategi + infrastruktur	3	11	14
Vara objekt för forskare/bli beforskade/ vara empiri	7	3	10
Mötesplatser	6	3	9
Uppdragsforskning/beställning av forskning	2	6	8
Etablera relationer mellan akademi och praktik	7	0	7
Egen forskning inhouse/Flexit-forskare/ anställa forskare	0	7	7
Sammanställning av forskningsresultat	4	2	6
Leta efter stödjande resultat/selektivt påverkansarbete/forskning för påverkan	0	6	6
Medverka i forskning	3	3	6
Initiera forskning	3	2	5
Stöd till allmän/bredare forskning/ professur/doktorander	4	0	4
Öka förståelsen för forskningens möjligheter och begränsningar	3	0	3
Akademiskt boende	0	1	1
Stöd till verksamhets-post-doc/ doktorand/-professor	0	1	1
Internationellt nätverk	1	0	1
Samla ihop och frigöra andras resurser för forskning	0	0	0
Bidra med case till universitetskurs	0	0	0

## De medverkandes syn på kunskap

Som en förberedelse skickade vi ut en enkät till alla medverkande. Enkäten rörde bland annat frågor som synen på kunskap. Vi redovisar här några resultat från enkäten. Resultaten kan bidra till din egen process eller kan fungera som underlag i din organisation.

### Vilken typ av forskning är viktigast för din organisation?

En av frågorna i enkäten rörde vilken typ av forskning som är viktigast för den egna organisationen. Respondenterna fick ta ställning till tre alternativ: forskning om organisationens fokusområden, forskning om civilsamhället eller forskning om organisation och ledarskap.

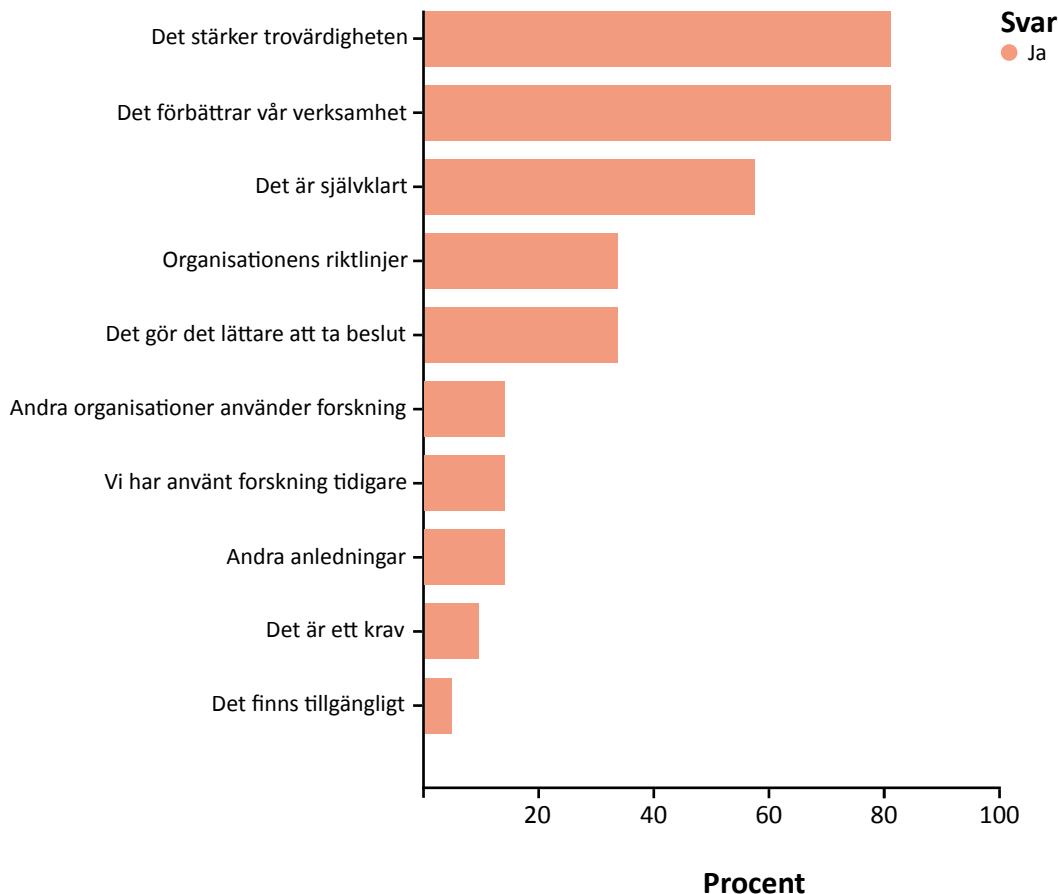


### Kommentar från enkäten

- "Forskning om civilsamhället kan ju innehålla många olika saker, tex om ideellt engagemang vilket är centralt för oss. Men det är mycket svårt att mellan dessa tre fält göra en prioritering."

## Vilka är de främsta anledningarna till att din organisation använder forskning?

En annan fråga i enkäten rörde anledningar till att organisationerna använder forskning. Svartalternativen sökte fånga olika anledningar, från mer symboliska anledningar till mer nyttorelaterade anledningar.

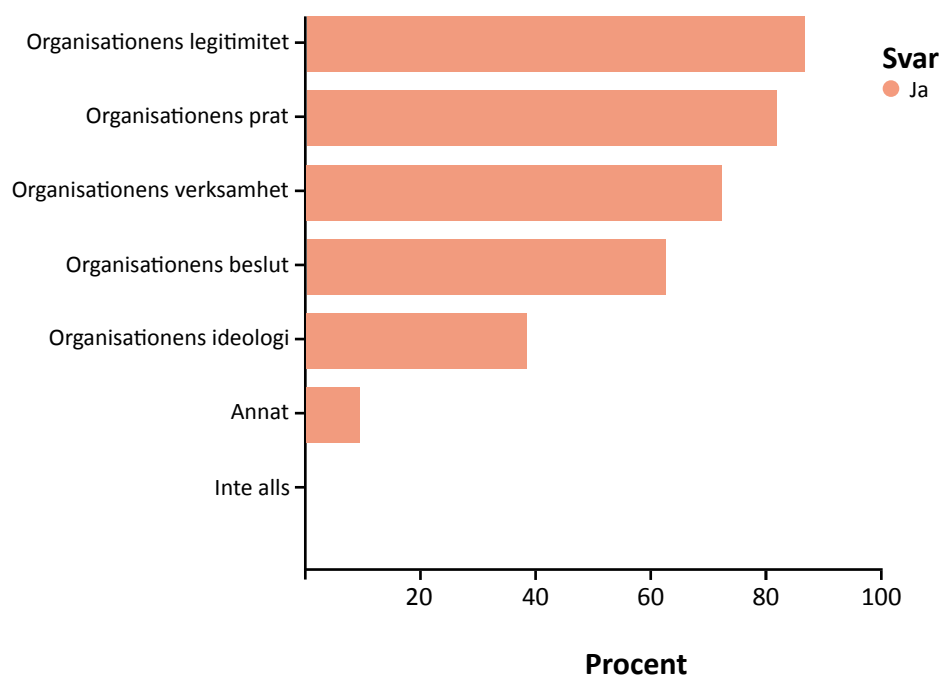


### Kommentar från enkäten

- "Vi tror på värdet av den vetenskapliga kritiken"
- "Vad är forskning och vad är vetenskap? Organisationen jag jobbar för har många utredare som gör olika rapporter och analyser inom olika områden som vi bedriver påverkansarbete. I dessa rapporter i vissa fall referenser görs till annan forskning. Många av utredarna har tidigare forskningsbakgrund, även jag som jobbar med facklig utbildning"
- "Det är en central del av organisationens identitet och kultur att vara kunskapsbaserad."

### Forskning påverkar...

Vi var också intresserade av vad eller vilka delar av en organisation som forskningen påverkar. Påverkar forskning verksamhet och resultat? Eller påverkar forskning prat och legitimitet mer?



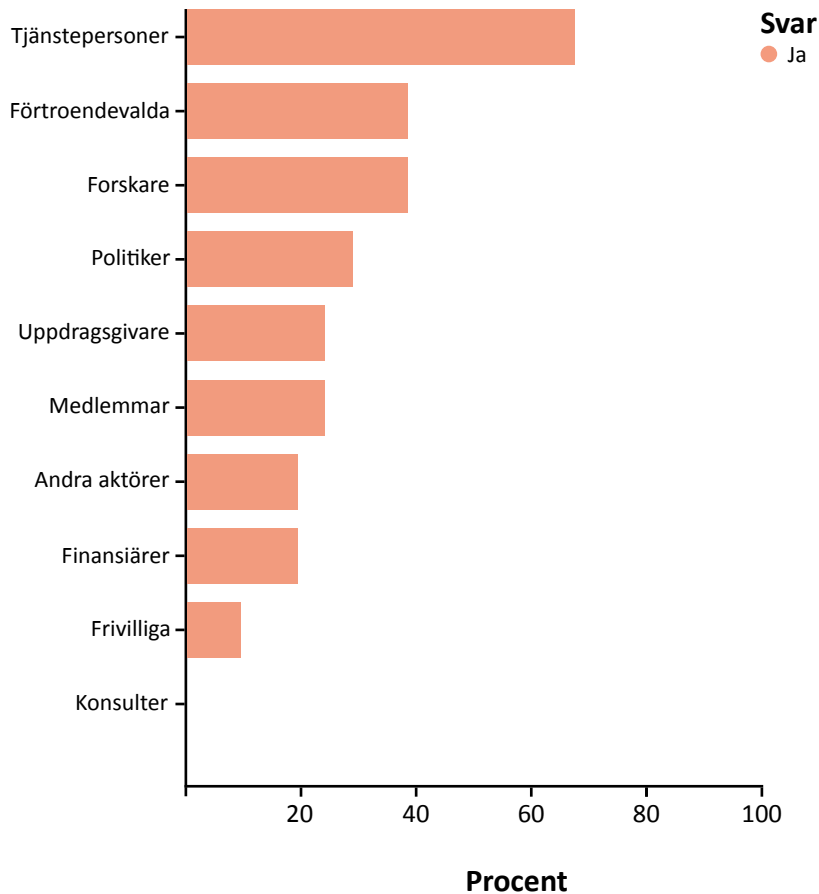
### Kommentar från enkäten

- "Ideologi är ett knepigt begrepp inom den organisation jag jobbar inom. Fackliga värden ja. Men i övrigt handlar det mer om sakfrågor."
- "Lurigt på frågan om ideologi, tänker att den är stark ändå, hönan o ägget, typ."



## Vilka av följande aktörer försöker främst påverka er att använda forskning?

Det är också intressant att samtala om vilka aktörer som driver frågan om forskningens betydelse. Är det de förtroendevalda som vill se mer samtal om forskning och dess betydelse?

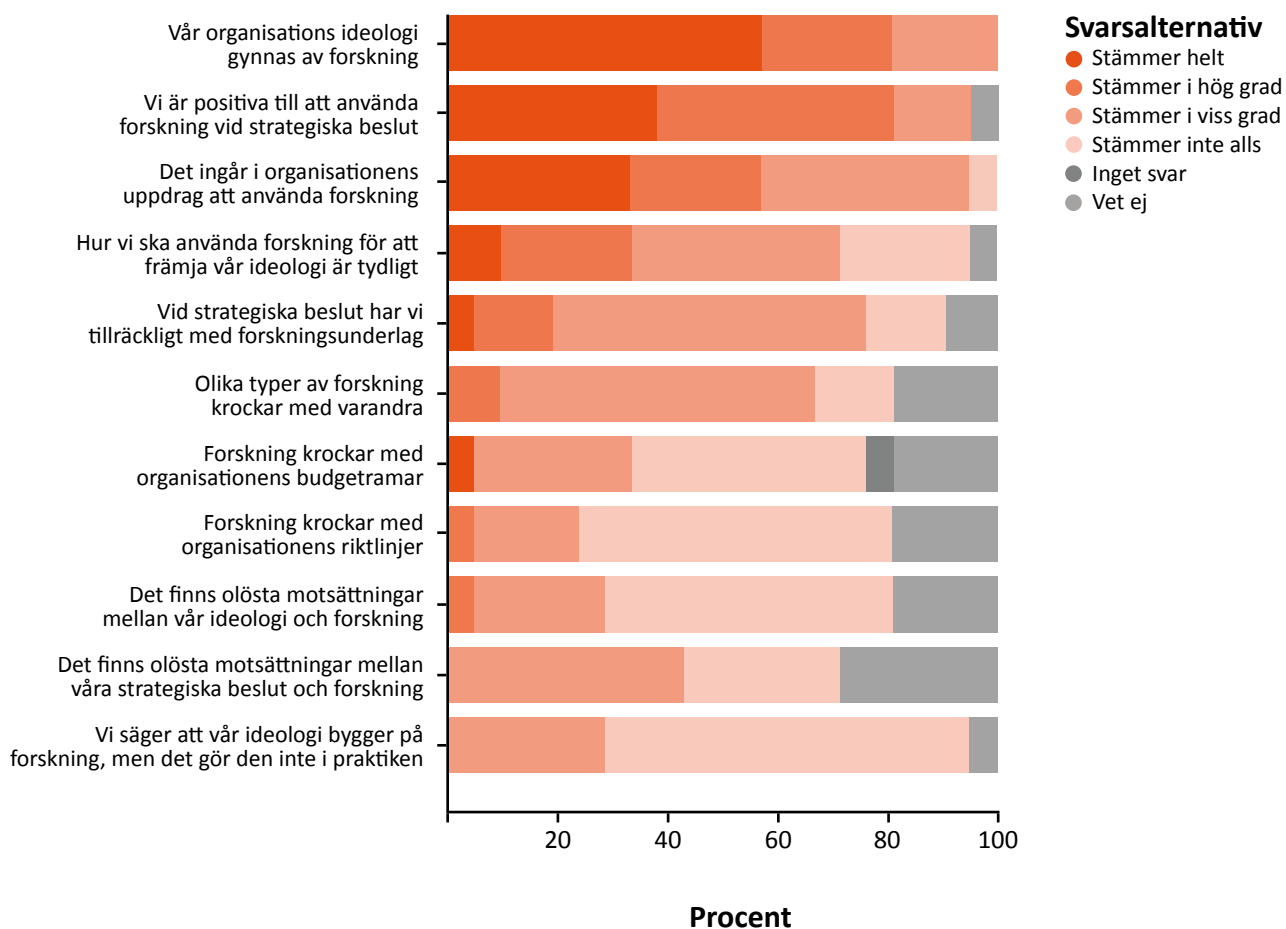


### Kommentar från enkäten

- "Vi själva"
- "Eftersom vi bedriver vård och omsorg så ställer ju lagstiftningen krav på oss att jobba utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Upplever inte att någon påverkar oss att forska, utan det kommer från oss själva."
- "Huvudsakligen medlemmar o anställd i nätverkets styrgrupp"

## Påståenden om forskning, ideologi och strategiska beslut

Slutligen fick respondenterna ta ställning till ett antal påståenden om forskning, ideologi och strategiska beslut. Till exempel: finns det eventuella motsättningar mellan forskning, ideologi och strategiska beslut i de ideella organisationerna?



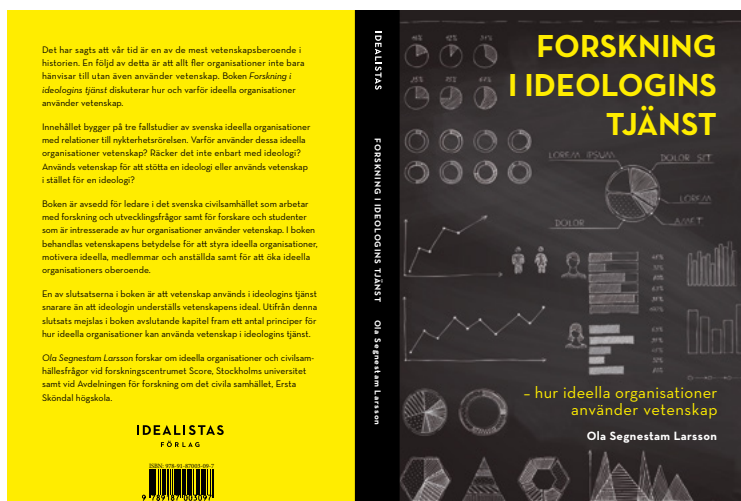
## Om boken *Forskning i ideologins tjänst*

Allt fler organisationer hänvisar inte bara till utan använder även vetenskap. Boken *Forskning i ideologins tjänst* diskuterar hur och varför ideella organisationer använder vetenskap.

Innehållet bygger på tre fallstudier av svenska ideella organisationer med relationer till nykterhetsrörelsen. Varför använder dessa ideella organisationer vetenskap? Räcker det inte enbart med ideologi? Används vetenskap för att stötta en ideologi eller används vetenskap i stället för en ideologi?

Boken är avsedd för ledare i det svenska civilsamhället som arbetar med forskning och utvecklingsfrågor samt för forskare och studenter som är intresserade av hur organisationer använder vetenskap. I boken behandlas vetenskapens betydelse för att styra ideella organisationer, motivera ideella, medlemmar och anställda samt för att öka ideella organisationers oberoende.

En av slutsatserna i boken är att vetenskap används i ideologins tjänst snarare än att ideologin underställs vetenskapens ideal. Utifrån denna slutsats mejslas i bokens avslutande kapitel fram ett antal principer för hur ideella organisationer kan använda vetenskap i ideologins tjänst.



*Forskning i ideologins tjänst* kan du köpa via Idealistas förslag och hemsida [www.dealistas.se](http://www.dealistas.se)

## Om Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran

Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran (SSNF) är en organisation som grundades den 11 april år 1837. Med det är organisationen Sveriges äldsta nykterhetsorganisation. Organisationen är en medlemsorganisation och verkar bland annat genom folkbildande seminarier, forsknings-samarbeten och tankesmedjan Nocturum. Syftet med tankesmedjan är att ge nya perspektiv på alkoholfrågan. SSNF är även medfinansiär till Narkotikapolitiskt Center, ett nätverk som startades 2019 och som har som syfte att bidra till analys, debatt och folkbildning för en human, restriktiv narkotikapolitik. Ett av forskningssamarbeten var forskningen som ledde till boken *Forskning i ideologins tjänst* i samarbete med Score, vid Handelshögskolan i Stockholm och Stockholms universitet, och Ersta Sköndal Bräcke högskola.